

David Vidmar Čeru

»Bil je res vzoren učitelj, celo od Slomškega čislan«

Peter Musi in njegov vpliv na razvoj Šoštanja

VIDMAR ČERU David, študent zgodovine,
Koroška Cesta 27A, SI-3325 Šoštanj,
vidmar.c.david@gmail.com

»BIL JE RES VZOREN UČITELJ, CELO OD
SLOMŠEKA ČISLAN«

Peter Musi ter njegov vpliv na razvoj Šoštanja

37.011.3-051:929Musi P.

Šoštanj, majhno mestece na današnjem spodnjem Štajerskem se lahko ponaša z bogato zgodovino, katero so ustvarile velike osebnosti, ki so se rodile ali pa delovale v tem kraju. Ob družinah Vošnjakov, družini Frana Mayerja, znanega in odlikovanega vrtnarja Alojza Kojca, kiparja Ivana Napotnika, pesnika Karla Destovnika – Kajuha, je potrebno omeniti tudi Petra Musija (1799 – 1875), znanega pedagoga, knjižničarja, hranilničarja in pisca, ki je v svojem življenju močno vplival na kulturni razvoj Šoštanja in na kasnejše delovanje bratov Vošnjakov. Od njegove smrti je minilo že več kot 140 let, zato ga skozi drobce objavljene v članku tudi rekonstruiramo.

Ključne besede: Peter Musi, Šoštanj, knjižničarstvo, Anton Martin Slomšek

VIDMAR ČERU David, Student of History,
Koroška Cesta 27A, SI-3325 Šoštanj,
vidmar.c.david@gmail.com

“HE WAS AN EXEMPLARY TEACHER,
ESTEEMED BY SLOMŠEK HIMSELF”

Peter Musi and his influence on Šoštanj

37.011.3-051:929Musi P.

Šoštanj has a rich history, owing to the many famous persons who were born or who worked in this town. In addition to the Vošnjak family, the Fran Mayer family, the famous and prize-winning gardener Alojz Kojc, sculptor Ivan Napotnik and poet Karl Destonik-Kajuh, it is necessary to mention Peter Musi (1799-1875), famous teacher, librarian, writer and savings-bank owner, who had a major influence on the cultural development of Šoštanj and later on the work of the Vošnjak brothers. Over 140 years have passed since his death, so the article will build on fragments to try and reconstruct Musi and his life.

Key words: Peter Musi, Šoštanj, pedagogy, librarianship, Anton Martin Slomšek

Od Vranskega do Šoštanja

Peter Musi (tudi Mussi ali Mussy) je gotovo ena izmed tistih osebnosti, ki je zelo vplivala na razvoj šolstva in vsesplošni kulturni ter celo ekonomski razvoj Šoštanja v 19. stoletju. Peter Musi se je rodil 26. junija 1799. leta kot sin posestnika Josipa Musija (nem. Joseph Mussy) in Ane Musi, rojene Treboutz (nem. Anna Terbouzin) na Vranskem, kjer je bil deležen osnovnošolske vzgoje, ki je bila v tem času ustanovljena v tem spodnještajerskem trgu.¹ Temu je sledil enoletni tečaj za učitelje na celjski glavni šoli, edini izobraževalni ustanovi za učitelje v celotni lavantinski škofiji. Tečaj je Musi zaključil 13. avgusta 1818 in s tem postal pomožni učitelj. Nato je sledilo prvo iskanje službe in Musi je od 1. januarja 1819 do 30. oktobra 1820 poučeval kot privatni učitelj na gradu Jelšingrad blizu Šmarja pri Jelšah, po dekretu lavantinskega škofa pa mu je bilo dodeljeno začasno učiteljsko mesto v Škocjanu pri Dobrli vasi na Koroškem.

V tem času je Peter Musi nadaljeval svojo študijsko izobraževanje in 4. julija 1822 uspešno opravil izpit za poučevanje v 1. in 2. razredu nemških glavnih šol. Z izobrazbo, ki jo je imel, je lahko 10. oktobra 1822 zaprosil za mesto učitelja v Šoštanju. Prošnja je bila hitro sprejeta in 15. aprila naslednje leto je krajevni šolski nadzornik priporočil Musija za rednega učitelja. Musiju je bilo v pomoč, da je poleg nemščine obvladal tudi slovenski jezik. S tem je Musi dobil podlago za pedagoško dejavnost, katero je kontinuirano izvajal celotno svoje poklicno življenje.² Peter Musi je neprekinjeno opravljal delo rednega učitelja uradno do 1. novembra 1872, stvarno pa do 27. marca 1873, ko se je upokojil. To pomeni, da je neprekinjeno deloval najprej kot provizorični učitelj in organist³ v letih 1822-1823, nato učitelj v letih 1823-1827, kot vzorni učitelj 1827-1870 in kot nadučitelj 1870-1872/73 kar 50 let.⁴ Čeravno je 1828 v Celovcu opravil izpit za poučevanje v tretjem razredu glavnih šol in celo dobil povabilo, da bi začel poučevati v Celju, se je Peter Musi odločil,

Peter Musi – pedagog, učitelj, knjižničar, hranilničar, pisec, priložnostni pesnik, organist, sadjar, čebelar in kmetovalec (<http://www.knjiznica-velenje.si/>)

da bo ostal v Šoštanju. Leta 1831 se je poročil s Berto Allesch, hčerko graščaka iz Johanna Allescha Emmersdorfa iz Celovca. Skupaj sta imela sedem otrok⁵, tri dečke in štiri deklice, od katerih so se kar tri poročile z učitelji.⁶

Učitelj in pedagog

Peter Musi je deloval v obdobju, ko je prišlo do ustanovitve in velikega prestrukturiranja osnovnega šolstva v Notranjeavstrijskih deželah. Musi sam je osnovno šolstvo zaključil še v času, ko je bila slednja podvržena regulacijam *Splošne šolske naredbe* Marije Terezije iz leta 1774.⁷ S tem zakonikom je bil po celotni monarhiji izoblikovan sistem šolanja, ki je uvidel obstoj treh različnih šolskih ustanov – trivialka, normalka in glavna šola. S tem je prišel v veljavo princip, da je vsak otrok moral obiskovati šolo, a sam obseg in v veliki meri tudi vsebina ter

¹ V samem viru je navedena letnica 1806 kot leto ustanovitve prve šole na Vranskem. Pouk je v tem času poučeval oziroma vodil Janez Hirschberger. (Ljubljanska Banka, Peter Musi, 3-4).

² Ljubljanska Banka, Peter Musi, 3-4.

³ Knjižnica Velenje, Vzorni učitelj Peter Musi, 2.

⁴ Hribernik, Mesto Šoštanj: Zgodovinski opis, 134.

⁵ Knjižnica Velenje, Vzorni učitelj Peter Musi, 2.

⁶ Občina Šoštanj, Meter Musi, zbirka slikanic.

⁷ Ljubljanska Banka, Peter Musi, 1-2.

premosorazmerno z njo povezan učni jezik niso bili enotni za vse. Zaradi agrarne podobe Šoštanja se je tukaj razvila trivialka, na kateri je lahko učil vsak, ki je opravil triletni izpit. Tako je bila 1777. leta v Šoštanju začasno ustanovljena edina trivialka, ki je delovala v Šaleški dolini pod principi *Splošne šolske naredbe*. Sprva je bila to izredna ustanova, 22 let kasneje, 1799, je postala redna. Ustanova je prešla pod vpliv in upravo cerkovnika in organista Janeza Roserja ter šoštanjskega župnika (župniki so v pravilu delovali kot nadzornik) Frančiška Ksaverija Ettla. Učni načrt je obsegal branje, pisanje, računanje in verouk, kateri je bil glavni učni predmet in je zajemal kar dve tretjini predmetnika. Čeravno je bil na ustanovi zaposlen le en učitelj, so bili učenci razdeljeni na nižji (učenci v starostni skupini 6–8 let) in višji (učenci v starostni skupini 9–12 let) oddelek, vsak od njiju je trajal tri leta. Šola je bila zasilno postavljena v stari leseni mežnariji, katera se je nahajala poleg cerkve sv. Mihaela v centru mesta. Čeravno je bilo šolsko izobraževanje splošno in obvezno, se je v stvarnosti izvajalo bolj kot ne le med otroki bogatejših šoštanjskih družin in okoliškimi kmeti.⁸ Tako je leta 1822 šolo obiskovalo le 54 učencev.⁹ Šola se je v mežnariji nahajala od 1777–1807, nato v zidanem objektu (imenovanem pri Kaplanu) na glavnem trgu v letih 1807–1808, nato v 1808–1814 pri Totarju, leta 1814 pa se je šola prestavila v prostore občinske stavbe na glavnem trgu. Protirevolucionarna *Politična šolska ustava nemških dežel* iz leta 1805 je še dodatno poslabšala razmere, pod katerimi je delovalo šolstvo na Slovenskem, saj so morali učitelji delovati pod pedagoško mislijo, ki je bila direktno pod nadzorom cerkve. Zaradi tega položaja se je sistem šolanja in tudi položaj učiteljev poslabšal.¹⁰ Kot učitelji na šoštanjski šoli so si sledili: Janez Roser (1777–1799), Frančiše Roser (1799–1807 – deloval kot pomočnik očetu Janezu), Luka Kascpret (1813–1815), Felicij Alojzij Engelberth (1815–1817), Janez Brolich (1817–1818), Felicij Alojzij Engelberth (1818–1822), Peter Musi (1822–1872/73). Slednjemu je od 1854 naprej pomagal sin Viljem Musi. V času Musijevega učiteljevanja se je šola v Šoštanju povečala in s tem

tudi število učiteljev. Tako so poleg Musija v tem obdobju učili še Karel Kallinger (1859), Jože Četina (1859–1865), Jakob Karel Budna (1865–1867), Pavel Maček (1867–1868) in Anton Hren (1868–1870).¹¹ Njihov finančni položaj je bil določen od veljakov, ki so jih sofinancirali, tako da so bili prisiljeni opravljati tudi druge službe. Musi je bil primoran, da je poleg poklica učitelja opravljal tudi delo organista.¹²

Po božjim opravitu o nedeljah in svetkih (zapovedanih praznikih) so uka željno mladino v šolo, in kjer šolske sobe ni, v farovž ali v kako drugo prostorno hišo zbrali, skerbno mladenčce na možko, dekleta na žensko stran razdelili, jim preskerbeli mali Abecednik, ali pa Navod v branje za mladost nedeljskih šol, jim vsako nedeljo po dve strani razkladali, in za poduk na dom naročili, vsakdanjim šolarjem in drugim branja učnim pa ukazali, naj jim v nauki pomorejo, kér je veliko duhovsko dobro delo nevedne podučiti. Od vsih Svetov do velike noči jih je veči del po malim bralo, in to drugim veselje dajalo, de so bile hitro šole protese.

Ekscert iz Kmetijskih in rokodelskih novic o branju Musijeve knjige *Navod v branje sa mladost nedeljskih šol*. (<http://www.dlib.si/>)

Peter Musi je ob prihodu v Šoštanj zaradi slabo cenjenega in še slabše plačanega poklica bil primoran opravljati več drugih poklicev. Tako je prevzel, kot že prej omenjeno, delo organista, prav tako je opravljal delo občinskega pisarja ter bil zaposlen kot privatni učitelj za otroke grofa Rohkirch-Panthena. Musi je poučeval na šoštanjski trivialki in v nedeljski šoli, ki je bila v tem času organizirana v prostorih cerkve sv. Mihaela.¹³ Nedeljska šola je bila v tem času namenjena tistim učencem, ki si ali finančno niso mogli privoščiti vsakodnevnega pouka, ali pa niso imeli časa, ker so bili primorani pomagati na kmetijah.¹⁴ Čez čas se je naloga nedeljskih šol spremenila in je dobila »narodno-ustvarjalni« priokus. Tako so nedeljske šole služile brezplačnemu izobraževanju tako otrok kot odraslih, ki iz kakršnegakoli razloga niso mogli hoditi v redno šolo. Glavni razlog je bil velikokrat tudi odpor do nemškega jezika.¹⁵ Musi je uvidel, da ima velike probleme s poučevanjem na teh šolah, saj niso obstajali učbeniki v slovenščini, zaradi tega se je odločil, da bo napisal svoj lasten priročnik. Tako

⁸ Ravnikar, *Oris zgodovine osnovnega šolstva v Šaleški dolini*, 19–20.

⁹ Zager, *Peter Musi v Šoštanju*, 2.

¹⁰ Ravnikar, *Oris zgodovine osnovnega šolstva v Šaleški dolini*, 21–21.

¹¹ Ravnikar, *Oris zgodovine osnovnega šolstva v Šaleški dolini*, 27.

¹² Peter Musi, 4.

¹³ Knjižnica Velenje, *Vzorni učitelj Peter Musi*, 2.

¹⁴ Ravnikar, *Oris zgodovine osnovnega šolstva v Šaleški dolini*, 23.

¹⁵ Peter Musi, 3.

je bil 1832. leta izdan *Navod v branje sa mladost nedelskih shol*, njegovo najbolj znano delo, katero je doživelo več ponatisov. Knjiga je prvič izšla v Celovcu pri Joshefu (Jožefu) Gajgerju. V njej je Musi poskusil vpeljati nov koncept učenja jezika, ki je temeljil na t.i. glaskovanju.¹⁶ Temu delu so sledili še mnogi članki iz *Šolskega prijatelja*, *Kmetijskih in rokodelskih noviz* ter *Drobtinic*. Kasneje je pomagal tudi pri izdaji kar štirih knjig skupaj s Slomškom, leto kasneje pa je bil izdan njegov *Slovkovar*.¹⁷ Pri pouku je Musi zagovarjal nazorni in praktični pouk. Zaradi tega je svoje učence spodbujal, da teoretično znanje iz učilnice preizkušali tudi praktično znaj šole.¹⁸

Tako kot veliko ostalih Slovencev tega časa je tudi Musi občutil spremembe, ki jih je prinesla doba, ki je sledila marčni revoluciji 1848. leta. Harmonije nemškega in slovenskega kulturnega gibanja je bilo vedno manj, oba pola sta prevzela načela, ki so temeljila na zahtevah in predvsem željah tedanje *realpolitike*. Kakor pravi Josip Vošnjak v svojih spominih, je tudi v Šoštanj po 1848 letu prišlo do sprememb – ljudje so se začeli deliti glede na narodnost, kateri so pripadali, oziroma kateri so se prištevali. Pred letom 1848 do tega ni prihajalo. Peter Musi, sam ljubitelj slovenskega jezika, je bil zaradi pripravljenosti poučevanja v slovenščini (kar je v sklopu nedeljskih šol opravljal že pred 1848) skoraj celo ovaden. Proti njemu je bila vložena anonimna pritožba zaradi zanemarjenja pouka v nemščini, ki pa je bila zavržena.¹⁹ Tako za Musija kot za celotno šolstvo – ne samo v Šoštanju temveč v celotnem današnjem slovenskem etničnem prostor – je bilo pomembno leto 1868, ko je šolski zakonik dne 25. maja 1868 ukinil cerkveni nadzor nad javnim šolstvom, razširil učni kurikulum in uveljavil slovenščino v šolah.²⁰ Dve leti kasneje je bil Musi imenovan za nadučitelja, uradno se je upokojil 1. novembra 1872, upraviteljske posle nad šolstvom pa je predal svojemu nasledniku 27. marca 1873.²¹

¹⁶ Musi, *Navod v branje sa mladost nedelskih shol*, 1.

¹⁷ *Za natančen pregled zbranih del glej podpoglavje Bibliografija Musijevih del, kjer so kronološko naštet vsa dela, katera je napisal Peter Musi.*

¹⁸ *Ustni vir: pogovor z Vladom Kojcem.*

¹⁹ *Knjižnica Velenje, Vzorni učitelj Peter Musi*, 2.

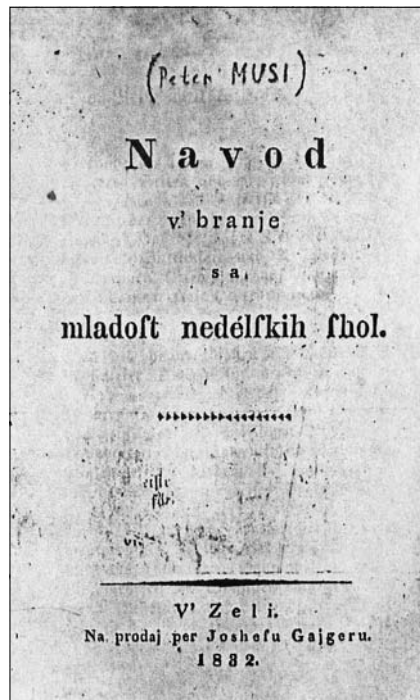
²⁰ *Peter Musi*, 3.

²¹ *Peter Musi*, 6.

Musi je bil kot učitelj med svojimi učenci in so-meščani zaradi vestnega pedagoškega dela in zaradi organiziranja kulturnega življenja v Šoštanju spoštovan. Bil je viden kot centralni steber kulturnega dogajanja v trgu. Josip Vošnjak je o svojem nekdanjem učitelju zapisal slednje: »Bil je res vzoren učitelj, celo od Slomškega čislan, kateremu je pomagal sestavljati šolske knjige. Mož visoke rasti, suhoten, okroglih, rdečih, obrutih lic, z resnim, bolj tužnim in skrbnim obrazom, korakal je vsak dopoldan in popoldan od svojega stanovanja v mežnariji pri sv. Mihaelu v trg in mimo naše hiše v šolo.«²²

Peter Musi in Anton Martin Slomšek

Peter Musi in škof Anton Marin Slomšek nista imela direktnih osebnih stikov, sta pa drug do drugega gojila medsebojno spoštovanje. Do prvega njunega stika je prišlo že leta 1832, ko je izšlo Musijevo delo *Navod v branje sa mladost nedelskih shol*, katero je prispelo v roke Slomšku. Ob prvi izdaji je Slomšek opozoril in izpostavil nekatere napake, ki so se pojavljale v knjigi, toda te pripombe večinoma niso bile vsebinske, temveč le pravopisne in

Musijevo najpomembnejše delo, *Navod v branje sa mladost nedelskih shol*. (<http://www.dlib.si/>)

²² *Vošnjak, Spomini*, 11–12.

tipkopišne narave. Musi je do Slomška gojil izredno spoštovanje in je 1839. leta, ko se je pripravljaj ponatis knjige, Slomška prosil, da bi ta podal svoje mnenje ter znova pregledal manuskript. Slomšek je prenovljeno izdajo ocenil bolje kot prvo, a izpostavil, da bi bilo potrebno knjigo na nekaterih mestih drugače formulirati in po možnosti tudi vsebinsko popraviti. Kljub temu je vendarle priporočil ponatis knjige. Bralci *Kmetijskih in rokodelskih novic* so jo v odzivih iz terena večkrat pohvalili in jo priporočali kot eno izmed temeljnih del za otroke.²³

Deset let kasneje, 1849, ko se je avstrijski minister za uk in bogočastje obrnil na Slomška, da bi sestavil nove učbenike za ljudske šole, je slednji o tem za pomoč poprosil Musija. Musi je seveda v svojem dopisu škofu potrdil, da bo z veseljem pomagal pisati pedagoške knjige za slovenske šole in otroke in njegovo prvo delo je 1851. leta šlo v tisk. Peter Musi je sestavil stensko začetnico, sodeloval je pri sestavi *Malega berila za prvošolce*, *Velikega berila*, *Velikega berila za slovensko-nemške šole*, *Ponovilu*, nekateri viri pa pravijo celo, da je sestavil samostojno slovensko začetnico za pouk branja po »glaskovalni metodi« (osnutek tega je v nesamostojno obliki že opisal v *Navodu v branje sa mladost nedeljskih šol*), a slednja po vsej verjetnosti ni bila nikoli natisnjena, manuskript pa se je izgubil.²⁴

Peter Musi kot knjižničar

Peter Musi je bil osrednja osebnost pri razvoju knjižničarstva v Šoštanju, Šaleški dolini in širši okolici. Pomembno je njegovo delovanje pri razvoju knjižnice, sprva znane pod imenom *bukvarna*, v Šoštanju. Šoštanj je okoli leta 1774 z uveljavitvijo Terezijanskih šolskih reform dobil 1777 prvo zasilno šolo, ki je istočasno delovala kot prva šola v sami Šaleški dolini. S tem je Šoštanj pridobil tisto osnovo, na podlagi katere so lahko začeli ustanavljati in organizirati prve javne knjižnice. Pred tem so v Šoštanju seveda že obstajale nekatere zasebne plemiške knjižnice, ki so imele pretežno zbirke knjig v latinskem in nemškem jeziku.²⁵

*) Iz Šoštajna. O veliko gospej, t. j. 15. velikega serpana 1. 1. smo našo bukvarnico otvorili. Nabralo se je do sadaj 80 raznih delov, ki 174 zvezkov obsežejo. Razdajalo se je v čitanje 145 zvezkov. Naj bolj se sega po drobtincah, življenji svetnikov in novicah. Naj gorljivejši bravci so se skazali Martin Melanšek, Jakop Kešpank, kmetovavca in Mica Lah v službi pri gosp. fajmoštru. Nadjam se, da nam zima dokaj čitavcov bo priklonila, temveč ker nobenega plačila, tud nobene priloge za knjige ne terjamo od bravcov.
P. Musi, knižnik.

Ekscert iz revije *Šolski prijatelj*, kjer je Musi pisal o bukvarni v Šoštanju. (<http://www.dlib.si/>)

Na žalost o tem prehodnem obdobju, ko se je pri nas utrjevalo osnovno šolstvo in so obstajale te zasebne knjižnice, nimamo veliko podatkov. Tako je naslednja pomembna prelomnica šele leto 1854, ko je v Šoštanju kot knjižničar nastopil sam Peter Musi in ustanovil bukvarno. O slednjem dogodku je Musi sam zapisal: »O veliko gospej, t. j. 15. velikega serpana 1.1. smo našo bukvarnico otvorili. Nabralo se je do sadaj 80 raznih delov, ki 174 zvezkov obsežejo. Razdajalo se je v čitanje 145 zvezkov. Naj bolj se sega po drobtincah, življenji svetnikov in novicah. Naj gorljivejši bravci so se skazali Martin Melanšek, Jakop Kešpank, kmetovalca, in Mica Lah v službi pri gosp. Fajmoštru. Nadjam se, da nam zima dokaj čitavcov bo priklonila, temveč ker nobenega plačila, tud nobene priloge za knjige ne terjamo od bravcov.«²⁶

Tako je 15. avgusta 1854 prišlo do uradne ustanovitve knjižnice v mestu, ki je bila v tem času znana predvsem kot *Musijeva bukvarna*.²⁷ Delovala je kot za tisti čas sorazmerno osamljena bukvarniška institucija s slovenskimi knjigami. Pomembna in posebna je zaradi časa, kdaj je nastala. Z odprtjem leta 1854 je bila bukvarna ustanova pred svojim časom, saj je do prvih organiziranih ustanavljanj bukvarn, knjižnic, knjigarn ter ostalih podobnih institucij prišlo šele sedem let kasneje, 1861, ko se je pri nas začela razvijati čitalniška kultura.²⁸ Iz tega je treba razbrati slednji dve značilnosti, katere lahko pripišemo Musijevi bukvarni:

Prvič, nastanek bukvarne ne smemo razumeti kot organiziran prikaz nekakšnih politično-kul-

²³ Med drugim je bila tudi omenjena v *Kmetijskih in rokodelskih novicah z dne četrtega tečaja 1846* (Bleiweis, *Bratje Sv. Cirila in Metoda v naših šolah*, Četerti tečaj 1846, 139.).

²⁴ *Ravnikar in Medved*, Peter Musi: Zbirka slikanic.

²⁵ Bizjak, *Razvoj javnega knjižničarstva v Šaleški dolini*, 36.

²⁶ Musi, *Šolski prijatelj* 1854, 16.

²⁷ *Stropnik*, 140 let organiziranega knjižničarstva na Šaleškem, 11.

²⁸ *Stropnik*, 140 let organiziranega knjižničarstva na Šaleškem, 12.

turno-narodnih stremenj miselne elite, temveč kot nekakšno *ad hoc* željo po ustanovitvi kulturne ustanove, katera bi poleg same kulturne funkcije zadovoljevala še pragmatični vlogo – učenju. Drugič, nastanek Musijeve bukvarne po vsej verjetnosti zaradi doumen iz prve teze ne smemo smatrati kot odraz institucionalizirane kontinuitete organiziranega knjižničarstva, temveč kot odraz individualnih želj, katere so se zaradi časa, v katerem so nastale, sklapljale z obširnimi družbenim interesom. Tukaj se moramo vprašati, kako točna je teza Iva Stropnika,²⁹ da je Musi ustanovil čitalnico kot odraz nekakšnega narodnega preporoda ter želje ter prispevanja k revolucionarnim vzponom naroda. Ali so stvarno za odločitvijo o odprtju bukvarne stala nekakšna *realpolitična* stremenja ali pa abstraktna želja po učenosti, verjetno ne bomo nikoli z gotovostjo vedeli.

Tako lahko Musijevo bukvarno opišemo kot nekakšno predčitalniško knjižnico na Šaleškem. V virih tega časa se v Šoštanju omenjata tako na cerkev sv. Mihaela vezano *farno bukvarnico* kot tudi na občinsko stavbo na trgu vezano *šolsko bukvarno*. Farna bukvarnica je bila z gotovostjo ustanovljena enkrat do leta 1872, šolska pa z gotovostjo pred letom 1883. Ne glede na to, ali sta bili to dve različni instituciji ali pa samo ena, je bila javna čitalniška kultura tega časa vezana izključno na Musija.³⁰ Kot zanimivost je potrebno še omeniti, da je bila Musijeva bukvarna uradno namenjena za šolarje, a obiskovali so jo lahko tudi starejši Šoštanjčani. Izposoja je bila brezplačna.³¹

Peter Musi in hranilništvo

Kot učitelj se je Musi zanimal za šolsko hranilništvo in je 1844. leta v *Kmetijskih in rokodelskih novizah* objavil svoj prvi članek na to temo – *Hranilnice Šofstanskih uzhenzov oziroma Hranilnice šoštanjskih učencev*,³² v katerem je opisal, kako je dal pri lokalnem lončarju izdelati 115 lončenih hranilnikov, ki jih je nato razdelil med svoje učence.

²⁹ Stropnik, *Izbrane slovstvene biografije*, 51–52.

³⁰ Stropnik, *140 let organiziranega knjižničarstva na Šaleškem*, 12.

³¹ Mihelak, *Razvoj knjižnic na osnovnih šolah v Šaleški Dolini*, 50. in Musi, *Šolski prijatelj 1854*, 16.

³² Musi, *Hranilnice Šofstanskih uzhenzov. V: Kmetijske in rokodelske novice*, 171–172.

Varčevanje je pod budnim očesom Musija potekalo od junija do septembra. V članku je objavil imena tistih, ki so prihranili največ. Zatem je ponovno dal izdelati hranilnike in varčevanje v Šoštanju se je lahko nadaljevalo.³³ S tem delovanjem je Peter Musi nastopil kot eden prvih, ki so se ukvarjali s hranilništvom pri nas. Prav mogoče je, da je s svojim delovanjem spodbudil tudi mlada Vošnjaka, katera sta se kasneje s tem ukvarjala v veliko večjem obsegu.³⁴

Od binkufhtne fabote do 9. Kimovza je to sberilo terpelo; nar vezh fi je perdobil Franze Apat 8 gold. — Martin Apat 5 gold. in 25 kr. — Šrebre Joshefa 4 gold. in 24 kr. — Šamonik Franze 3 gold. in 27 kr. v frebri. Nar uboshni fliga uzhenza je bil saklad pa le dva krajzerja v kotlovini, in vfih uzhenzov pa *) skup 87 gold. 22 kr. v frebri. Kdo bi fi bil mi flil, de bi pri krajzerjih v treh mezfih tak lep isnefik dotekel? Bres te naredbe bi gotovo vezhidel prihodkov bilo sapravljjenih, ki sdaj otrokam in flarifhém vefélje vsrokujejo. Sopet dobi vfaki uzhenz hranilnizo s opomnikam, novi saklad do prihodne fholarfke fkuflnje fi sberati, in takó sa fvoj shivi dan varzhnofi fe vaditi. P. Musi., uzहितej.

Ekscert iz članka *Hranilnice Šofstanskih uzhenzov*, na katerem so prikazani tisti učenci, ki so najbolj marljivo varčevali ter do septembra zbrali kar častivredno vsoto. (<http://www.dlib.si/>)

Kot nadučitelj v Šoštanju se je Musi veliko posvečal tudi šolskemu hranilništvu in dandanes velja za enega izmed pionirjev šolskega hranilništva na vsem Slovenskem, odraz tega pa je, da je 28. februarja 1977 Svet mentorjev za mladinsko varčevanje Ljubljanske banke sprejel *Pravilnik o podeljevanju Musijeve značke mladim varčevalcem v pionirskih in mladinskih hranilnicah*.³⁵ Na znački je narisana portret Petra Musija. Hkrati je mladi varčevalec ob tej nagradi prejel kratek življenjepis Musija.³⁶ Dandanes se ta nagrada ne podeljuje več.

Peter Musi kot sadjar in kmetovalec

Poleg tega, da je deloval kot pedagog, se je Musi že v času svojega učiteljevanja ukvarjal s sadjarstvom, katerega je on sam označil za prijetno, imenitno in koristno dejavnost.³⁷ Skozi čas je postal

³³ Musi, *Hranilnice Šofstanskih uzhenzov. V: Kmetijske in rokodelske novice*, 171–172.

³⁴ Aplinc, *Vošnjaki*, 47.

³⁵ Šaleški biografski leksikon: Peter Musi.

³⁶ Ljubljanska Banka, *Peter Musi*, 1.

³⁷ Poles: *Stopetkrat o Šoštanju v enem odstavku*, 74.

ugleden sadjar in kmetovalec, znan širom celotne južne Štajerske. Odraz njegovega znanja so seveda tudi nagrade, katere je prejel za svoje večletno delovanje. Tako je leta 1828 dobil od nadvojvode Ivana srebrno svetinjo za uspešno delo na področju sadjarstva. Nadvojvoda Ivan je bil eden izmed bolj priljubljenih predstavnikov rodbine Habsburžanov pri nas, v večji meri prav zato, ker se je intenzivno posvečal pospeševanju kmetijstva, obrti, rudarstva, hranilništva in nasploh kulture na Štajerskem. Musi je v tem obdobju začel na veliko saditi ter urejati sadna drevesa v Šoštanju in okolici samega mesta, med drugim tudi v okolici mežnarije. Poleg same sadjereje se je Musi ukvarjal z »umnim kmetovalstvom«, ³⁸ se pravi s poučevanjem o pravilnem ravnanju s sadnimi drevesi in poljedelstvom nasploh. Poleg že omenjene nagrade je Musi 27. septembra 1871 prejel *zlato zasluženi križec s krono*. Tržani Šoštanja so njemu v čast organizirali slovesno prireditev, ki je potekala v tedanji Breznikovi gostilni. ³⁹ Po Hriberniku naj bi se slavje začelo s podoknico, pri kateri so peli pesmi, med tem pa »žgali umetni ogenj ter streljali«. ⁴⁰ Na glavnem šoštanjskem trgu – Marijinemu trgu – so postavili šotor, kjer je naslednji dan okrajni glavar Strohbach nagovoril Musija ter mu pripel odlikovanje. ⁴¹ Temu je sledila deklamacija ene izmed Musijevih učenk, nato je sledila maša v trški cerkvi, katero je vodil Jožef Gospodarič, član okrajnega šolskega sveta in župnik v Št. Ilju pri Velenju. ⁴²

Svoje napotke je objavljajal v tedanjih časopisih, med drugim tudi v *Kmetijskih in rokodelskih novicah* ter v *Šolskem prijatelju*. Nekateri njegovi obsežnejši članki, kot npr. *Vodba modrega kmetovanja po Koroškem, Kranjskem in Štajerskem*, ⁴³ so bili kasneje izdani kot samostojne knjige s številnimi ponatisi. Omenjeni članek je viden kot njegovo centralno delo na področju poljedelstva, saj je obsežno opisal pravilni način zidave gospodarskih poslopij, dajal napotke o obdelavi zemlje, opisal temeljne

³⁸ *Ravnika in Medved, Peter Musi: Zbirka slikanic.*

³⁹ *Ustni vir: Špela Poles.*

⁴⁰ *Hribernik, Šoštanj, 134–135*

⁴¹ *Hribernik, Šoštanj, 134–135.*

⁴² *Zager, Peter Musi v Šoštanju, 8.*

⁴³ *Vodba modrega kmetovanja po Koroškem, Kranjskem in Štajerskem je bila videna kot nekakšna enciklopedija namenjena preprostemu kmečkemu prebivalstvu. Povzeto po: Knjižnica Velenje, Vzorni učitelj Peter Musi, 3.*

Gôle bučnice.

Poljske buče dajo dobro pičo za živino vsaciga plemena; pa so tudi v jed za ljudi dobre. V več krajih, takó tudi pri nas, pa tudi olje iz bučniga semena (bučnic) stiskajo. Iz tréh bokalov zlušenih jedric se bokal olja dobi. Bučnice lušiti pa je sitno in dolgočasno délo; bolehnim ljudém, tudi otrokam — če ravno niso dosti boljši kakor miši — je to délo nar bolj primérjeno. — Pred dvéma létama nam je nek popotnik jako vstregel, ki nam je ene zerna gólih bučnic — to je bučnic brez lušin — popustil. Te buče so nam že dvé léti lepo dozorele, in se od dozdanjih nič ne ločijo. Ko se nam bo seme pomnožilo, bomo radi na vsak pripraven kraj buče sadili, po tí poti pičo za živino množili, si olja za domačo potrebo dovelj pridobili, in si marsikteri krajcarček, ki ga zdaj za laško olje izdamo, prihranili.

Častiti e. k. kmetijski družbi podám ponižno pol kópe tacih pešká, ki se pri nas práv dobro obnašajo. *)
P. Musi.

Gole Bučnice – eden izmed mnogih Musijevih člankov, objavljenih v *Kmetijskih in rokodelskih novicah*, v katerem je podal napotke k vzgoji ter predelavi bučk. (<http://www.dlib.si/>)

značilnosti travništva, živinoreje, sadjereje, čebelarstva ter gojenja sviloprejk. Dajal je tudi napotke o reji sadik, pridobljenih s sajenjem pečk in koščic, saj je bil prepričan, da bodo ravno te čez čas zrastle v silna in bogata drevesa. ⁴⁴ Namen pisanja teh člankov je bil povsem pedagoški, saj je želel ostalim učiteljem posredovati napotke za sadjarstvo v osnovni in nedeljski šoli. ⁴⁵ Poleg tega je opisal postopek cepljenja ter *žlahtenja* vinske trte. Sam je celo skrbel za trto že prej omenjenega nadvojvoda Ivana. Kot silen pragmatik se je zavzemal in spodbujal delitev občinskih pašnikov med lokalno prebivalstvo, saj je uvidel, da se bo le tako opuščena zemlja obdelala. ⁴⁶ In ne samo za otroke in šolarje, Peter Musi se je veliko ukvarjal tudi s poučevanjem odraslih. Vodil je razne tečaje za pomoč pri delu, napisal več sestavkov o živalih, ki jih je objavil v *Drobtinica*h ter bil aktiven član kmetijske družbe v Gradcu in vrtnarske družbe na Bavarskem. ⁴⁷ Posebno pomembna je še serija njegovih člankov *O Sadjoreji*, ki je izšla v več izvodih *Šolskega prijatelja*. ⁴⁸ Musi je verjel, da morajo Slovenci stopiti skupaj in na mirni način tvoriti enoto, ki si bo medsebojno pomagala. Tako je spodbujal nastanek in včlanitev

⁴⁴ *Musi, Gole Bučnice. V: Kmetijske in rokodelske novice, 34.*

⁴⁵ *Ljubljanska Banka, Peter Musi, 13–16.*

⁴⁶ *Ravnika in Medved, Peter Musi: Zbirka slikanic.*

⁴⁷ *Zager, Peter Musi v Šoštanju, 7.*

⁴⁸ *Musi, O Sadjoreji. V: Šolski prijatelj 1854. 97–98, 105–106, 113–115, 121–122, 130–131, 137–138, 146–148, 153–154, 169–171, 177–178, 193–194, 201–202, 230–235, 249–251, 265–266, 281–282, 361–363, 369–371, 377–378, 409.*

v razna društva, med drugim tudi v gasilsko, katerega član je bil tudi on sam.⁴⁹

Tukaj se poleg same pragmatičnosti prelepo kaže Musijev smisel za ohranjanje skupnosti. Pomemben je njegov pogled na vlogo učiteljev pri razvoju slovenske družbe devetnajstega stoletja. Prošnjo, v kateri je učitelje ter duhovnike na Slovenskem prosil, naj bodo oni tisti podporni steber, ki bo omogočil razcvet sadjarstva na Slovenskem, s čimer bo posredno izboljšal ekonomski položaj veliko ljudi, je bila za tisti čas velikega pomena.⁵⁰ Ena izmed redkih neuspešnih Musijevih kmetijskih avantur je bila njegova želja po gojenju sviloprejk.⁵¹ 1855 je tako zasadil murve na notranjo stran zunanega zidu, ki je obdajal šoštanjsko cerkev, a več neuspešnih letih prizadevanj, namero naposled opustil.⁵²

Zasebno življenje in zadnja leta

Musi je bil tudi v prostem času izredno marljiva in delovna oseba. Bil je aktiven v več društvih, opravljal delo organista, za kar je prejemal določeno plačilo in bil imenovan za občinskega pisarja. Zaradi skrbi za številčno družino⁵³ je bil zaposlen kot zasebni učitelj za otroke šoštanjskega graščaka Maierja, poleg tega je v slovenskem jeziku poučeval sina grofa Rohkirch-Panthena. V svojih zadnjih letih Peter Musi ni omagal – ravno obratno – njegov smisel za sodelovanje in pomoč svoji skupnosti je rasel in Musi se je z velikim veseljem ukvarjal s skrbjo za revne Šoštanjčane. Skrb do tržanov se najbolje odraža v njegovem podpisu na dokumentih, ki so bili vezani na karitativno dejavnost: *Peter Musi, Armenvater*.⁵⁴ Do 1873. leta je opravljal funkcijo upravitelja in predsednika *Bratovščine dejanske ljubezni do bližjega*, nato pa je to delo prevzel *Anton Sotlošek*.⁵⁵ Bil je tudi pesniško aktiven, čeravno le priložnostno,⁵⁶ in je, med drugim, napisal nekrolog *Počinica Ferdinandu Karku, šoštanjskemu župni-*

*ku*⁵⁷, kateri je izšel leta 1848.⁵⁸ Poleg vsega se je v prostem času ukvarjal še s čebelarstvom. Zaradi svojega čuta za skupnost in vestnega upravljanja svoje službe ter vsesplošne angažiranosti je bil Musi med vsemi prebivalci Šoštanja v čisljih in je vplival, med drugim, tudi na brata Josipa in Mihaela Vošnjaka. Posebno Josip, kateri je Musiju posvetil tudi omembo v svojem delu *Spomini*, je ohranil svojega nekdanjega učitelja v zelo lepem spominu. Zanimiva je misel, katero je izpostavil Miran Aplinc v svoji knjigi *Vošnjaki: Industrialci iz Šoštanja*. Po njegovem je mogoče, da je ravno Musi bil tisti, ki je v Vošnjakih spodbudil ta čut za okoliš, skupnost in gospodarstvo ter tako indirektno in nevede vplival na razvoj Vošnjakovega hranilništva.⁵⁹

Spominska plošča posvečena Petru Musiju iz leta 1925. (Ploščo hrani Vlado Kojc)

Peter Musi je umrl 6. marca 1875, star 75 let. Pokopali so ga na šmihelskem pokopališču. Na južni strani cerkve je bil vzidan spomenik z napisom: »Hier ruht in Gott Herr Peter Mussi, der am 26. Juni 1798 zu Franz geboren, über 50 Jahre als Muster- und Oberlehrer zu Schönstein in edler

⁴⁹ Ravnikar, *Peter Musi: Vzorni učitelj, čebelar, sadjar, knjižničar in hranilničar v Šoštanju*, 6.

⁵⁰ Ljubljanska Bana, *Peter Musi*, 15.

⁵¹ Ustni vir: Anton Zvone Čebul.

⁵² Zager, *Peter Mussi v Šoštanju*, 7.

⁵³ Kot že prej omenjeno je imel Peter Musi kar sedem otrok.

⁵⁴ *Peter Musi, oče ubožnih*.

⁵⁵ Ravnikar in Medved, *Peter Musi: Zbirka slikanic*.

⁵⁶ Mihelak, *Razvoj knjižnic na osnovnih šolah v Šaleški dolini*, 50.

⁵⁷ Zager, *Peter Mussi v Šoštanju*, 6.

⁵⁸ Knjižnica Velenje: *Vzorni učitelj Peter Musi*.

⁵⁹ Aplinc, *Vošnjaki*, 47.

Thatigkeit wirkte, mit dem Verdienstkreuz ausgezeichnet wurde und am 6. Marz 1875 ins bessere Jenseits berufen wurde. Selig sind, die im Herrn sterben, denn ihre Werke folgen ihnen nach.»⁶⁰ Prevod je bil v slovenščino preveden v Hribernikovi knjigi *Mesto Šoštanj: Zgodovinski opis* iz leta 1930 sledeče: »Tukaj počiva gospod Peter Mussi, ki je, dne 26. junija 1798. na Vranskem rojen, nad 50 let kot vzorni učitelj in nadučitelj v Šoštanju marljivo deloval, bil odlikovan z zaslužnim križem in bil 6. marca l. 1875 poklican v boljše življenje. Blaženi, ki v Gospodu umrejo, kajti njih dela jim sledijo.«⁶¹ Kot zanimivost bi rad izpostavil nekatere nenatančnosti, predvsem napako pri datumu rojstva. Napaka je bila skozi čas opažena in popravljena, saj so že leta 1925, ob petdesetletnici njegove smrti njegovi nekdanji učenci priredili proslavo⁶² in na mrtvašnico vzdali ploščo s sledečim napisom: »V spomin 50 l. smrti gospoda Petra Mussi. *1799 – + 5. 3. 1875. 56 l. nadučitelj in sadjerejec v Šoštanju. V zahvalo njegovi učenci in prijatelji šole. V Šoštanju l. 1925.«⁶³ Na tem mestu gre še izpostaviti pravopisno dilemo v zvezi z njegovim priimkom, saj se v nekaterih člankih in celo na tej tabli, ki so mu jo leta 1925 posvetili, pojavlja ali kot *Musi*, spet v drugih pa kot *Mussi*. Svojo odločitev, da sem izbral poimenovanje *Musi*, argumentiram s tem, da se je *Musi* sam pod vse lastne članke podpisal z enojnim s-jem.

Na žalost se dandanes vedno bolj pozablja, kakšno vlogo je imel Peter Musi pri razvoju Šoštanja. Tako je recimo obstajala v Šoštanju celo ulica, imenovana po njemu, t.i. *Mussijeva Pot*, katera pa ima dandanes drugačno poimenovanje. Listino o preimenovanju hranijo v Zgodovinskem arhivu v Celju, Zvone Čebul, šoštanjski zbiratelj, pa še vedno hrani tablico s hišno številko. Prav tako pa je vsaj za nekaj časa *Musi* doživel še nekakšen moment obujene slave, ko so mu kot očetu šolskega varčevanja leta 1977 posvetili značke, ki so jih dajali najuspešnejšim mladim varčevalcem in varčevalkam v šolah

⁶⁰ Zager, Peter Mussi v Šoštanju, 8.

⁶¹ Prevod: David Vidmar Čeru

⁶² Ustni vir: Vlado Kojc.

⁶³ Spominska plošča posvečena Petru Musiju iz leta 1925. Original hrani Vlado Kojc. Plošča je narejena iz belega marmorja in tehta 30.38 kg. Širina plošče je 383 mm, višina 533 mm (428 mm štirikotni del do točke, kjer se začne robljenje), v širino pa meri 60 mm.

po celotni Sloveniji.⁶⁴ Žalostno usodo in zmeraj manjši in v tančico megle zaviti spomin velikega pedagoga in someščana lahko najlažje povzamem s citatom Toneta Ravnikarja: »Spomin na tega izjemnega človeka pa je v Šoštanju žal počasi skoraj povsem izginil in v današnjem času nas tako ne sme čuditi argument, da nova osnovna šola v Šoštanju [trenutno poimenovana Osnovna šola Karla Destovnika Kajuha Šoštanj] ni mogla biti poimenovana po Petru Musiju zato, ker ga pač nihče ne pozna.«⁶⁵

Bibliografija Musijevih del

Peter Musi je bil ploden pisec knjig in člankov s pedagoško vsebino, nekatera njegova dela so pa doživela več ponatisov, knjiga *Navod v branje sa mladost nedelskih šol* kar pet. Spodaj je navedena celotna Musijeva bibliografija njegovih samostojno izdanih del ter člankov. Zavaljo preglednosti bodo spodaj navedeni naslovi, kakršni se pojavljajo v prvih izdajah njegovih del, pri tistih, pri katerih so se imena skozi različne ponatise spreminjala, bo pa v sprotnih opombah obrazloženo, kakšne so bile te spremembe. Dela so podana v kronološkem vrstnem redu od najstarejšega naprej.⁶⁶

1. Musi, Peter. *Navod v branje sa mladost nedelskih šol*. V Zeli, Geiger, 1832.⁶⁷

⁶⁴ Knjižnica Velenje: Vzorni učitelj Peter Musi.

⁶⁵ Ravnikar, Peter Musi, 8. Podobno kot prof. Ravnikar tudi sam gojim občutke nekakšnega obžalovanja, da s(m)o Šoštanjčani obrnili hrbet enemu izmed najpomembnejših mož, ki so kadarkoli delovali in služili v našem mestu. Čeravno Musi ob rojstvu ni bil Šoštanjčan in ga še vedno (neupravičeno) nekateri smatrajo kot nekakšnega prišleka, ki je v našem mestu pač deloval, je v svojem življenju, ne s praznimi besedami in frazami, ampak z dejanji in večletnem delovanju ter služenju lokalni skupnosti dokazal ne le, da si zasluži biti imenovan za častnega občana, ampak da se lahko kosa z veliki imeni kot so Vošnjaki in Mayerjevi ter da je ohranjanje spomina nanj naša dolžnost. V zadnjih desetletjih se je le malo govorilo in pisalo o Petru Musiju in edinole Ravnikarjeva razstava, nekaj tabel s kratkim življenjepisom pred Knjižnico Šoštanj, postavitev kipa pred osnovno šolo in moj skromen prispevek bo, upam, vsaj še za nekaj časa preprečeval, da bi pesek časa pokopal spomin na tega pomembnega moža.

⁶⁶ Spisek je povzet po: Ljubljanska banka, Peter Musi, 17–19, kateremu sem dodal še preostale članke in dela ter popravil nekaj napak in pomanjkljivosti, ki so se pojavile pri originalnem članku.

⁶⁷ Delo je doživelo kar pet ponatisov in sicer v letih 1840, 1845, 1847, 1849 in 1852. Tukaj je potrebno biti pazljiv pri samem

2. Musi, Peter. Od sadja reje uzhenze uzhitel poduzhi. V: *Kmetijske in rokodelska novize*⁶⁸ 1844 (31. 1.), št. 5, 19–20.
3. Musi, Peter. Ferlanova pinja in zheski kolovra. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1844 (27.3.), št. 13, 50–51.
4. Musi, Peter. Rahla beseda nejevoljo vtolashi. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1844 (4.9.), št. 36, 141–142.
5. Musi, Peter. Hranilnice Shofhstanjskih uzhenzov. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1844 (23.10.), št. 43, 171–172.
6. Musi, Peter. Otrokok nitar plashiti! V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1844 (27.11), št. 48, 191–192.
7. Musi, Peter. Obljuba dolg dela. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (14.5.), št. 20, 79–80.
8. Musi, Peter. O češkem kolovratu.⁶⁹
9. Musi, Peter. Perstavniki k sostavku od razdelitve općinskih pašij. V: *Kmetijske in rokodelska novize* 1845 (5.3.), št. 10, 38–39.
10. Musi, Peter. V mladosti je treba skerbeti, kako si svoje dni pošteno kruh služiti (Učitelj nedeljskim učencem). V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (23.4.), št. 17, 47.
11. Musi, Peter. Cepite, cepite, tertel! V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (23.4.), št. 17, 65.
12. Musi, Peter. Prigoda na Štajerskem. (Strašen post). V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (14.5.), št. 20, 79–80.
13. Musi, Peter. Pogovor od sadjoreje. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (1.9.), št. 40, 157–158.
14. Musi, Peter. Zlate bukve. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (27.5.), št. 21, 84.
15. Musi, Peter. Dopis iz Štajarskiga. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (6.8.), št. 32, 128.
16. Musi, Peter. Černe bukve. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (10.6.), št. 23, 92.
17. Musi, Peter. Vganjka. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1845 (13.8.), št. 33, 132.
18. Musi, Peter. Iz Šoštanja na Štajerskem. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1846 (27.5.), št. 21, 84.
19. Musi, Peter. Iz Štajarskiga. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1846 (29.7.), št. 30, 119.
20. Musi, Peter. Semenj in delitev daril za govejo živino v Šoštnju na Štajerskem 13. maliga serpana. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1846 (12.8.), št. 32, 126–127.
21. Musi, Peter. Prošnja na matere. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1846 (21.10.), št. 43, 168.
22. Musi, Peter. Čevljarji na spodnjim Štajerskim. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1846 (2.12.), št. 48, 191.
23. Musi, Peter. Semenj v Šoštanji in perdelki tega kraja. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1846 (9.12.), št. 49, 194.
24. Musi, Peter. Milijon in Bilijon. V: *Drobtinice za novo leto* 1847, 232.
25. Musi, Peter. Počivnica pri pogrebi častivredniga gospoda Ferdinanda Karka, Šoštanjskiga fajmoštra, Natisnil J. K. Jeretin, 1848.
26. Musi, Peter. Pokrajški rating iz glave. V: *Drobtinice za novo leto* 1848, 247–251.
27. Musi, Peter. Poskušne za nedeljske šolarje. V: *Drobtinice za novo leto* 1848, 251–254.
28. Musi, Peter. Slovkovar. Slovenska začetnica za slovenske šole. 1852.⁷⁰
29. Musi, Peter. Nazorni ali ogledni nauk. V: *Šolski prijatelj*⁷¹ 1852 (17.2.) let. 1 št. 8, 58–60.
30. Musi, Peter. Od kod to, da so otroci nepokorni. V: *Šolski prijatelj* 1852 (30.3.) let. 1 št. 14, 106–107.
31. Musi, Peter. Kako izgubijo starši in učitelji lju-bezen otrok? V: *Šolski prijatelj* 1852 (20.4.) let. 1 št. 17, 131–132.
32. Musi, Peter. Bela nedelja v Šoštanju. V: *Šolski prijatelj* 1852 (4.5.) let. 1 št. 19, 150–151.
33. Musi, Peter. Listonoša. V: *Šolski prijatelj* 1852 (31.8.) let. 1 št. 36, 287.
34. Musi, Peter. Dva vesela dneva za šoštanjsko šolo. V: *Šolski prijatelj* 1852 (14.9.) let. 1 št. 38, 287–288.

poimenovanju, saj imajo prvi ponatisi naslov Navod v branje sa mladost nedelskih shol, četrta in peti natis pa Navod v branje sa mladost nedelskih šol.

⁶⁸ Zavoljo preprostosti in preglednosti je pri vseh člankih napisano, da so bili izdani v reviji *Kmetijske in rokodelske novize*. Ker želim, da bo stvar čim bolj pregledna, sem pustil ne glede na leto izdaje ime nespremenjeno.

⁶⁹ Vir povzet iz knjige *Ljubljanska banka, Peter Musi, 17–19*. Na žalost ni podanih natančnejših podatkov o tem članku, je pa tudi edini vir, ki imenja ta članek.

⁷⁰ Stropnik, 140 let organiziranega knjižničarstva na Šaleškem, 52.

⁷¹ Celotno ime je *Šolski prijatelj*: časopis za šolo in dom a zaradi preprostosti in preglednosti je v samem spisku skrajšan naslov v *Šolski prijatelj*.

35. Musi, Peter. Domača pridnost učencev je potrebna. V: *Šolski prijatelj* 1852 (14.9) let. 1 št. 38, 297–300.
36. Musi, Peter. Jezus ozdravi 10 gobovih mož. V: *Šolski prijatelj* 1852 (5.10.) let. 1 št. 41, 325–326.
37. Slomšek, Anton Martin, Peter Musi et al. *Malo berilo za prvošolce*. 1854.
38. Slomšek, Anton Martin, Peter Musi et al. *Ponovilo potrebnih naukov za nedelske šole na kmetih*. 1854.
39. Musi, Peter. *Vodba modrega kmetovanje po Koroškem, Kranjskem in Štajerskem*
40. Musi, Peter. Zima in sneg. V: *Šolski prijatelj* 1854 (10.1.) let. 3 št. 2, 13–14.
41. Musi, Peter. Listonoša iz Štajarskega. V: *Šolski prijatelj* 1854 (10.1.) let. 3 št. 2, 16.
42. Musi, Peter. Človek in smert. V: *Šolski prijatelj* 1854 (17.1) let. 3 št. 2, 21–23.
43. Musi, Peter. Pravičen se tudi svojega živinčeta usmili. V: *Šolski prijatelj* 1854 (24.1.) let. 3 št. 4, 28–29.
44. Musi, Peter. Preseljevanje ptičev. V: *Šolski prijatelj* 1854 (31.1.) let. 3 št. 5, 37–38.
45. Musi, Peter. Svarilo učencem. V: *Šolski prijatelj* 1854 (7.2.) let. 3 št. 6, 44.
46. Musi, Peter. Kratek poduk o sadjoreji posebno za šolsko mladino. V: *Šolski prijatelj* 1854 (14.3.) let. 3 št. 11, 81–82.
47. Musi, Peter. O Sadjoreji. V: *Šolski prijatelj* 1854. 97–98, 105–106, 113–115, 121–122, 130–131, 137–138, 146–148, 153–154, 169–171, 177–178, 193–194, 201–202, 230–235, 249–251, 265–266, 281–282, 361–363, 369–371, 377–378, 409,⁷²
48. Musi, Peter. Velika skerb. V: *Šolski prijatelj* 1854 (28.3.) let. 3 št. 13, 102.
49. Musi, Peter. Slomšek, Slovensko-nemško berilo (Ocena). V: *Šolski prijatelj* 1854 (11.4.) let. 3 št. 5, 127–128.
50. Musi, Peter. Vboga žena in klic zvonov. V: *Šolski prijatelj* 1854 (23.5.) let. 3 št. 21, 166–167.
51. Musi, Peter. Starišev kinč. V: *Šolski prijatelj* 1854 (11.7.) let. 3 št. 28, 221.
52. Musi, Peter. Iz Šoštanja. V: *Šolski prijatelj* 1854 (25.7.) let. 3 št. 30, 238–239.
53. Musi, Peter. Iz Šoštanja. V: *Šolski prijatelj* 1854 (7.11) let. 3 št. 45, 357–359.
54. Slomšek, Anton Martin, Peter Musi et al. *Veliko berilo*. 1856.
55. Musi, Peter. Drug svet gospodarjem zavolj klaje. V: *Kmetijske in rokodelske novize* 1857 (21.8.), št. 64, 1.
56. Slomšek, Anton Martin, Peter Musi et al. *Veliko berilo za slovensko-nemške šole*. 1858.

Viri in literatura

Časopisni viri

- Bleiweis, Janez (ur.)**. Bratje Sv. Cirila in Metoda v naših šolah. V: *Kmetijske in rokodelske novize*. Ljubljana: Natisnil in založil Jožef Blaznik, Četerti tečaj 1846, 1846.
- Musi, Peter**. Drug svet gospodarjem zavolj klaje. V: *Kmetijske in rokodelske novice*, letnik 15, številka 64. 12. 8. 1857. Ljubljana: založil Jožef Blaznik, 1857.
- Musi, Peter**. Gole Bučnice. V: *Kmetijske in rokodelske novice*, letnik 6, številka 9. Ljubljana: založil Jožef Blaznik, 1848.
- Musi, Peter**. Hranilnice Shofhtanjskih uzhenzov. V: *Kmetijske in rokodelske novice*, letnik 2, številka 43. 23. 10. 1844. Ljubljana: založil Jožef Blaznik, 1844.
- Musi, Peter**. *Navod v' branje sa mladost nedelskih shol*. Celje: Jozhef Gajger. 1832.
- Musi, Peter**. O sadjoreji. V: *Kmetijske in rokodelske novice*, letnik 18, številka 51, 19. 12. 1860. Ljubljana: založil Jožef Blaznik, 1860.
- Ravnikar, Tone, Mateja Medved**: *Občina Šoštanj: Peter Musi, zbirka slikanic*, 1988. Zbirko hrani Občina Šoštanj in Knjižnica Šoštanj.

Ustni viri

- Anton Zvone Čebul**, Šoštanj, avgust 2018.
- Vlado Kojc**, Šoštanj, avgust 2018.
- Špela Poles**, Šoštanj, avgust 2018.

Fizični vir

- Spominska plošča posvečena Petru Musiju iz leta 1925. Original hrani Vlado Kojc

⁷² Ta specifičen članek oziroma vsebinsko enotna serija se pojavlja v več izvodih revije, zaradi preglednosti so pa vsi članki prikazani kot celota. Več podatkov, kot tudi samo revijo se lahko najde na internetni strani dlib.si.

Literatura

Aplinc, Miran. *Vošnjaki: Industrialci iz Šoštanja.* Šoštanj: Zavod za Kulturo, 2005.

Bizjak, Darinka. *Razvoj javnega knjižničarstva v Šaleški dolini: od Musijeve bukvarne do sodobno organiziranega centra: Diplomsko delo.* Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska Fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2009.

Hribnik, Franc. *Mesto Šoštanj: Zgodovinski opis.* Komentar, spremno besedo in opombe ob ponatisu napisal Ravnikar, Tone, Prvi ponatis iz leta 1998. Šoštanj: Krajevna skupnost Šoštanj, 1930.

Ivo Stropnik. 140 let organiziranega knjižničarstva na Šaleškem: Kronološki pregled v pomembnejših letnicah. V: Ivo Stropnik (ured.). *Šaleški razgledi 11: Zbornik 1994/95.* Velenje: Kulturni center Ivana Napotnika, Založništvo Pozoj, 1994.

Ivo Stropnik. Izbrane slovstvene biografije. V: Ivo Stropnik (ured.). *Šaleški razgledi 11: Zbornik 1994/95.* Velenje: Kulturni center Ivana Napotnika, Založništvo Pozoj, 1994.

Knjižnica Velenje: *Vzorni učitelj Peter Musi. 1799–1875.* Internetni vir pridobljen dne 11. 07. 2018: http://www.knjiznica-velenje.si/filelib/2010_knjiznica/domoznanstvo/neznane_osebnosti_iz_poreja_pake/peter_musi/musi-web.pdf.

Mihelak, Vesna. *Razvoj knjižnic na osnovnih šolah v Šaleški Dolini: Diplomsko delo.* Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska Fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, 2010.

Peter Musi. Ljubljana: Ljubljanska banka, Slovenski šolski muzej, 1985.⁷³

Poles, Špela. Stopetkrat o Šoštanju v enem odstavku. Šoštanj: Občina Šoštanj, 2015.

Ravnikar, Tone: *Peter Musi: Vzorni učitelj, čebelar, sadjar, knjižničar in hranilničar v*

Šoštanju. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, 2005.

Šaleški biografski leksikon: Peter Musi. Internetni vir pridobljen dne 11. 07. 2018: <http://www.saleskibiografskileksikon.si/index.php?action=view&tag=600>.

Vošnjak, Josip. *Spomini.* Ljubljana: 1905.

Zager, Mia. *Peter Mussi v Šoštanju: Raziskovalna naloga.* Šoštanj: Vzgojno izobraževalni zavod Osnovna šola Bibe Roecka Šoštanj; Mladi raziskovalci za razvoj občin Velenje, Šoštanj in Šmartno ob Paki, 2005.

Zusammenfassung**„ER WAR EIN VORBILDLICHER LEHRER, ANGESEHEN SOGAR VON SLOMŠEK“**

Peter Musi und sein Einfluss auf die Entwicklung von Šoštanj

Šoštanj kann auf eine reiche Geschichte zurückblicken, die von großen Persönlichkeiten geprägt ist, die hier geboren wurden oder hier gewirkt haben. Zu diesen Personen von Interesse gehören die bekannte bürgerliche Familie Vošnjak, die Familie von Fran Mayer, der berühmte und vielgepriesene Gärtner Alojz Kojc, der Bildhauer Ivan Napotnik, der Dichter Karl Destovnik-Kajuh und natürlich Peter Musi (1799-1875), ein berühmter Pädagoge, Bibliothekar, Sparkassenkaufmann und Schriftsteller, der die kulturelle Entwicklung von Šoštanj und auch die Sparkassentätigkeit der bereits erwähnten Brüder Vošnjak stark beeinflusste. Obwohl mehr als 140 Jahre seit seinem Tod vergangen sind, bleibt die Erinnerung an ihn, wenn auch nur in Fragmenten. Er wurde am 26. Juni 1799 im Markt Vransko als Sohn des Grundbesitzers Joseph Mušija (Josepf Mussy) und Anna geb. Terbovc (Anna Terbouzin) geboren. Seine Ausbildung, die er in Vransko begann, setzte er in Celje (Cilli) fort, und am 13. August 1818 beendete er einen einjährigen Lehrerkurs und erwarb somit den Titel eines Lehrassistenten. Er fand eine Stelle als Privatlehrer auf der Burg Jelsingrad in Šmarje pri Jelšah (1819-1820) und am 18. November 1820 in Škocjan bei Dobrla Vas. Am 4. Juli 1822 bestand er eine weitere Prüfung und im selben Jahr bewarb er sich um eine Stelle in Šoštanj. Im Jahr 1827 wurde er per Dekret zum

⁷³ Pri tem viru bi rad omenil, da sem iskal samega avtorja/avtorje zbornika, a jih na žalost nisem našel. Osebe knjižnice Velenje meni, da je ta knjiga starejši zbornik, v katerem avtorji niso bili na noben način omenjeni. V samih sprotnih opombah je zaradi tega ta vir izrecno omenjen pod naslednjim naslovom: *Ljubljanska Banka, Peter Musi, št. strani.*

Musterlehrer ernannt. Im Jahr 1828 absolvierte er in Klagenfurt eine weitere Prüfung und konnte danach in den ersten drei Stufen der Grundschule unterrichten. Er hatte die Gelegenheit, an der Hauptschule in Celje zu unterrichten, blieb aber in Šoštanj, wo er im Jahr 1831 die Tochter einer Adelligen, von Emmers aus Klagenfurt, zur Frau nahm. Sieben Kinder wurden dem Paar geboren, davon vier Mädchen, von denen drei später Lehrer heirateten. Er starb am 6. März 1875 im Alter von 76 Jahren. Er wurde auf dem Gedenkfriedhof in Družmirje beerdigt. Für seine Arbeit erhielt er mehrere Auszeichnungen und bis 1952 wurde eine Straße in Šoštanj nach ihm benannt.

Schlagwörter: Peter Musi, Šoštanj (Schönstein), Bibliothekswesen, Anton Martin Slomšek